

Yüksel Pazarkaya'nın 'Mediha' Adlı Eserinde Türk Kadını İmgesi

Mutlu Er, Ankara

Öz

Alman ekonomisinin yükselen konjonktürü ile 60'lı yıllarda birçok Türk vatandaşı imzalanan ikili anlaşmalar sonrasında işçi olarak Almanya'ya göç etmiştir. "Misafir işçi" göçünün başlamasıyla bir "göçmen işçi" edebiyatının çıkması da rastlantı değildir. Göçmen işçi edebiyatı (Gastarbeiterliteratur) teriminin kullanılmamasının nedeni negatif bir anlam taşımasıdır. Bunun yerine daha naif ve yanlış anlamlara neden olmayacak bir terim olan göçmen edebiyatı (Migrantenliteratur) tercih edilmiştir.

Göçmen edebiyatının günümüzde Almanya'da çok önemli bir yer tuttuğunun da altını çizmek gerekir. Göçmen edebiyatı yeni eserler verdikçe araştırmalara da yenisi eklenmektedir. Yazarlar ise konu itibarıyla her iki kültürün bakış açısıyla yazar ve sentez oluştururlar. Kültürel aktarıma yazdığı ve çevirdiği eserleriyle katkıda bulunan Türk kökenli göçmen yazarlarından biri de Yüksel Pazarkaya'dır.

Mediha adlı eserinde sadece Yunan tragedyasının ana karakterinin maruz kaldığı haksızlığı tekrar canlandırmamış aynı zamanda Almanya'da yaşayan Türklerin ailevi sorunlarına da değinmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göçmen Edebiyatı, İşçi Göçü, Yüksel Pazarkaya, Kadın İmgesi.

Abstract

The Image of Turkish Women In Yüksel Pazarkaya's Work 'Mediha'

Due to rising German economic trend, many Turkish citizens moved to Germany in the 1960ies to work as a result of signed treaties between two countries. This immigration of guest workers initiated, of course, the emergence of an immigrant literature. The usage of 'immigrant literature' term does not lead to discrimination. Instead of the term 'Guest Worker Literature', the term 'Migrant Literature' was preferred which is more naive and prevents misunderstandings.

It should be underlined that the migrant literature occupies a significant in Germany. As new examples of Migrant literature are published, new studies into these works follow. These writers synthesize perspectives of both cultures regarding a given topic. One of the migrant writers of Turkish origin in Germany is Yüksel Pazarkaya.

In his book 'Mediha', he not only exemplifies the injustice inflicted on the main character of Greek tragedy, but also refers to familial problems of the Turks living in Germany.

Keywords: Migration Literature, Work Force, Yüksel Pazarkaya, Women Image.

Yüksel Pazarkaya İzmir'de doğmuş ve Almanya'da sırasıyla Kimya, Alman Dili ve Edebiyatı ile Felsefe öğrenimi görmüştür. Edebiyata olan ilgisi nedeniyle çalışmalarını bu alanda sürdürmüş ve öykü, kitap ve şiirler yazmıştır (Pazarkaya, 2010: 10-21). Pazarkaya, 1961 yılında Türkiye ve Almanya arasında imzalanan İşçi Alımı Antlaşma ile Almanya'ya göç eden birinci kuşak Türklerin sorunları üzerinde durmuştur. Bu kişilerin en büyük hedefleri para kazanıp ülkelerine geri dönmektir. Ancak, bu durum farklı neticelenmiştir. Yüksek refah düzeyine ulaştıktan sonra ülkelerine geri

dönecekleri varsayılan işçiler 1974 aile birleşimi yasası ile ailelerinin de yanlarına gelmesi sonucunda Almanya’da yeni bir düzene geçmişler, ancak hayatlarını hala dönme umudunu barındırarak sürdürmüşlerdir (Çelik, 2009: 224). Max Frisch beklenilmeyen bu durum için şu sözleri sarf etmiştir: „*Man hat Arbeitskräfte gerufen, und es kamen Menschen.*” (Ottenschläger, 2004: 43) (İşgücü çağrıldı, ancak insanlar geldi). 1973-1979 yılları arasında işçi alımının durdurulması ve 80’lerde geri dönüşü teşvik yasası ile birlikte Almanya’ya işçi olarak göç etmek zorlaştırılmıştır. Bundan böyle bir çok kişi “kâğıt üstü evlilikler” ile bürokratik engelleri aşarak Almanya’ya yerleşmiştir. Böylece Almanya’da yaşayan Türklerin aile kurumu da dolaylı olarak zarar görmüştür. Pazarkaya’nın en önemli eserlerinden biri olarak gösterilen ve incelenecek olan eser sahte evliliklerden zarar gören Türk kadınının yaşadığı zor günleri anlatmaktadır.

Pazarkaya’nın bahsi geçen sorunsal üzerinde durduğu eser Antik Yunan oyun yazarlarından Euripides’in “Medeia” adlı oyunundan esinlenerek yazdığı “Mediha”dır (Rösch, 1998: 5). “Medeia” ile “Mediha” eserlerindeki benzerliklerin ilki kumalıktır. Pazarkaya, bu eseriyle M.Ö 5. yy’da Euripides’in ilk olarak işlediği Medeia mitinin aradan geçen zamana rağmen kadının *binlerce yıldır değişmeyen kaderine dikkat çekmiş, kadını aşağılayıcı, küçültücü bir töre olan kuma olgusuna eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmıştır.* “Mediha” ise farklı bir bağlamda olmasına karşın Medeia’nın sembol olarak temsil ettiği kişiliğini yeniden canlandırmaktadır ve *kadının acıları, horlanmışlığı, bir kader gibi günümüzde de devam ettiğini* göstermektedir. Pazarkaya, bu eseriyle motiflerin güncellenebilir olduğunu göstermiş ve *Euripides’in Medeia adlı oyununu yeniden ele alıp biçimlendirdiği Mediha’da klasik tragedya formunu zorlamış ve yerel kaynaklardan yararlanma yoluna gitmemiştir* (Bağır 2002: 127).

İki eser incelendiğinde benzerlikler gün ışığına çıkmaktadır. Kuruyazıcı’ya göre *hem Türkçe hem Almanca yayımlanan Mediha [...]Euripides’in Medeasını biçim açısından temel alırsa da bir intikam tanrıçasına dönüşen Medea kimliği ile örtüşmez[...]* (Kuruyazıcı, 2001: 155). Çünkü Euripides’in eserinde Kralın kızı Medea Iason’a aşık olur ve ailesinin tüm engellerini rağmen onu seçer. Iason ise iki çocukları olmasına rağmen Medea’yı terk eder ve Glauke adında başka bir kral kızı ile birlikte olur. Medea intikamını alır hatta öz çocuklarını bile öldürür (Engelhorn, 2009: 8). Yüksel Pazarkaya, 7 perdeden oluşmakta olan yapıtında da koro ve büyü gibi benzer olgular kullanmıştır ama Medea eserindeki kişileri Almanya’ya göç eden ve sıkıntı yaşayan kadınlardan seçmiştir. Yunan mitolojisinde büyük rol sahibi olan Medea figürü kullanılmış, ancak eserin başkahramanı, Mediha adında iki çocuklu genç bir Türk kadını olmuştur. Mediha’nın kocası *Hasan, Claudia, Danışman Kadın ve Tercüman* da eserdeki önemli karakterler arasındadır. Yazar bu eserini Türkçe yazmıştır, ama Almancanın etkisi hissedilmektedir. Bu okuyucu için şaşırtıcı değildir, çünkü Pazarkaya her iki kültüre ve dile de hâkimdir. Nilüfer Tapan, Pazarkaya’nın dil hâkimiyetini şöyle dile getirir:

„[...] yazıları, yaşam biçimi, dünyaya bakışı ile farklı dil ve kültürlerle açık olan, kültürlerarasılığı ve dillerarası geçişleri hem yaşam biçiminde hem de yapıtlarında kolayca gerçekleştirebilen, Almanca ve Türkçe, her iki dil ve kültürde de kendisini evinde hissedenden değerli yazarımız Yüksel Pazarkaya’nın bu nitelikleri ile Avrupa Birliği dil politikalarının hedeflemiş olduğu çokdilli ve çokkültürlü insan tipini içselleştirmiş olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.“ (Tapan, 2010: 167)

Eserini özelleştiren diğer bir unsur ise Pazarkaya'nın dil kullanımının dışında evrensel bir yazar olmasıdır (Güner, 2010: 98). Evrensel yazar olmasının örneği ayrıca incelenen eserde Gérard Genette'nin ayırımına göre var olan Anıştırma - Metinlerarasılığdır (Ekiz, 2006: 51). Yazarın, iki dilli ve iki kültürlü olması da atlanmaması gereken en önemli özelliklerindedir. Eser aynı zamanda okura o döneme ait Almanya'da yaşayan Türk kadını imgesini aktarmaktadır. Okur, bu imgeleri kadın tasvirlerindeki yan anlamlardan çıkarmaktadır. Yan anlamlar diğer bir deyişle düz anlamlardan türemekte ve okurun zihninde *hissetme ve düşünce yoluyla* anlamlaşmaktadır (Best, 2004: 68). Anlam oluşturma ise tecrübelerle dayalıdır ve her insanda farklı gelişse de- bu süreç düşünüldüğünde değişik imgelerin ortaya çıkması tesadüf olmayacaktır, çünkü farklılıklar bağlantılı olarak imgeleri oluşturmaktadır ve farklı olan veya bilinmeyenler tecrübe edilir ve yeni duygular uyandırır – toplumsal algı boyutunda zihinlerde yer edinmiş tasavvurlar, olumlu ya da olumsuz önyargılardır.

Pazarkaya'nın eserinde genel kadın sorunsalının incelenmesine geçmeden önce eserin kısa bir özetini vermek faydalı olacaktır: Eserin ana karakteri Mediha saf ve temiz kalpli bir kadındır. Gençlik yıllarında ailesini karşısına alarak aşık olduğu Hasan ile evlenir. Hasan, ailelerinin onları öldürme niyetini öğrenince bir arkadaşının tavsiyesi ile Almanya'ya gitmeye karar verir. Bu esnada karısı Mediha'yı ve çocuklarını Türkiye'de yaşlı bir kadının yanına bırakır. Hasan Almanya'da uzun süre kaçak olarak yaşadıkdan sonra Alman bir kadınla evlenmeyi, böylelikle oturma iznini almayı ve ailesini yanına getirmeyi düşünür. Bunun üzerine Almanya'da danıştığı bir kadına hikayesini anlatır ve bu kadın sayesinde ailesini Almanya'ya getirir. Mediha çekinmesine rağmen kocasının yanına gider. İlk başlarda Hasan'ın niyetinin ondan ayrılıp bir Alman kadınla evlenmek olduğunu tam anlamıyla algılayamaz, ancak Almanya'ya kocasının yanına gittiğinde Alman kadını Claudia'yı kıskanmaya başlar ve hemen Türkiye'ye dönmek ister. Zira bu Alman kadını bir çare olarak değil, yuvasını yıkacak bir tehdit olarak algılar.

Bu esnada Alman kadın Claudia, Hasan'ı baştan çıkarmanın yollarını aramaktadır ve bir müddet sonra bu amacına ulaşarak Hasan'ı etkilemeye başlar. Alman kadın Claudia, Mediha'yı küçük görmektedir. Danışman kadın ise olup biteni anlamıştır ve Hasan'a şahitler önünde durumun ayrıntılarıyla nasıl işleyeceğinin yazılı olduğu bir kağıt imzalatır. Hasan kendini iyice Alman kadına kaptırmıştır ve Mediha onun gözünde artık değersizdir.

Hasan'ın kötü huylu tercüman arkadaşı da yavaşça Hasan'ın beynini yıkayıp ondan yararlanmaya çalışmaktadır. Bahsedilen Tercüman günün birinde kadınların ve Mediha'nın yanına gider. Kadınlar onu ısrarla uzaklaştırmaya çalışsa da Mediha konuşmayı kabul eder, çünkü kocası ve Claudia'yı yanına davet etmek ister. Geldikleri anda kadınlar evi terk edip Mediha'nın delirdiğini düşünürler. Herkes gittikten sonra Mediha ne yapacağını düşünür. Öldürse mi, ayrılıp gününü gün mü etse daha iyi olur? Ama ne çocuklarından ayrı hapiste kalmayı göze alır ne de “namusuna” laf gelmesini. Onun için namus, erdem gibi kavramlar çok büyük önem taşır. Mediha Hasanı büyü yaparak kendine bağlamaya çalışır, çünkü eli kolu bağlıdır.

Mediha boşanma kağıdı imzalarsa ve Claudia'ya büyülü elbisesini hediye etse de Hasan çocukları görmek isteyince delirir ve çocuklarını göstermemek için Hasan'a bıçakla saldırır. O ailesini ve çocuklarını her şeyin üstünde tutmaktadır. Her şeye onlar

için katlanmıştır ve elinde kalan sadece çocukları olduğu için onları kimseyle paylaşmak istememektedir. Hasan evden çıkarken çocuklarını alacağını ve Mediha'yı Almanya'dan kovdurtacağını söyler. Mediha kadınların desteği ile çocuklarını alıp bir kiliseye sığınır, ama Hasan onu orada da bulur. Mediha çok sinirlenir, aklını kaybetmiştir ve onu çocuklarını öldürerek cezalandırmak ister.

Mediha'da Pazarkaya bir Türk erkeğinin yeni bir ülke olan Almanya'da gözlerini yeniden açmasını ve bununla birlikte zihnindeki güzel ve çekici kadın imgesinin değişmesini, ayrıca ilk defa bir Türk kadını bir Alman kadını ile karşılaştırmasını kaleme almıştır.

Türk erkeğinin bir örneği olan Hasan'ın Almanya'ya gidişi ile hayatı değişmiş, yeni bir dünyaya gözlerini açmıştır. Bütün sorunlarını bir kenara atıp her şeye sil baştan başlamak istemektedir. Bu yolda çektiği zorluklar bile onu yıldırمامıştır, çünkü Hasan artık yeni bir hayatta ailesi ile birlikte mutlu olmayı hedefler. Ne var ki, amaç ilk başlarda bu olsa da yeni dünyasında amaçlarını unutup, sonunu düşünmeden görsel güzelliğe kapılıp gider. Türkiye'deyken evlendiği karısını, yeni bir ülkede, yeni bir hayat çabasında yeni tanıştığı yaşlı bir Alman kadından çirkin bulmaya başlar ve bunu hiç çekinmeden çoğu kez dile getirir. Öyle ki yenilikler onu çekmektedir. Örneğin Mediha hakkında Hasan Tercüman'a şöyle demektedir:

“TERCÜMAN: Hayat felsefeme lök gibi oturuyor söylediklerin. Aşk neymiş, elde edinceye kadarmış. Şimdi elde ettiğini etrafta elde edemediklerinle karşılaştırıyorsun ve beğenmiyorsun. Öyle değil mi?

HASAN: Müneccim gibi adamsın vallahi. Karşılaştırınca, sanki bizimki bana fitilsiz kandil gibi gelmeye başladı, etraftaki parlak neon lambaları yanında. Önce için için övünüyordum. Mediha onlar gibi giyimli kuşamlı, boyalı moyalı değil ama genç, taze diye... Ama gündün güne yüzünün gözünün genç parlaklığı donuklaşıyor, öbür kadınların yanında giyim kuşam, saç başı benim de içimi donuklaştırıyor... Claudia söz de yirmi yaş daha büyük ondan. Ama Mediha onun annesi gibi görünüyor yan yana geldiklerinde...” (Pazarkaya, 1993: 22)¹.

Yukarıdaki diyalogdan anlaşıldığı gibi köken olarak kırsal kesimden gelen Hasan'ın zihnindeki güzel kadın imgesi değişime uğramış, ilgisi eşinden uzaklaşmaya başlamıştır. Kendisine yabancı olanı beğenmeye başlarken aşk evliliği yaptığı kadının tüm olumlu gördüğü özelliklerine rağmen çekiciliğini kaybetmeye başladığını düşünmektedir.

Eserde bunun yanı sıra bir Türk kadının ailesi, gururu ve onuru için mücadelesi görülmektedir. Mediha yeni ülkenin düzeninden ve özelliklerinden daha çok ailesi ile ilgilenmektedir. Adeta Almanya'ya gelişlerinin onlara zarar vereceğini sezinlemektedir. Kocasının artık önceleri kadar beğenmediği Mediha Danışman Kadın ile konuşurken ailesi hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

MEDIHA: “Kocam, çocuklarım benim erdemim. Ben bir kadını. Batılsa, batıl olsun, yuvamı satmak istemeyişim. Neyim var benim bu dünyada? Bir yaşamım! Sevdiğim adam, bahçem; çocuklarım renkli çiçeklerim. Avrupa dediğin bu mu? Bahçemi elimden alan

¹ Bundan sonra metinde verilen sayfa numaraları aksi belirtilmedikçe bu kitaptandır.

çiçeklerimi solduran? Gece uykularımı çalan. Eksik olsun böyle Avrupa böyle uygarlık. Eksik olsun işi de, aşısı da, parası da. Ben buraya ne diye geldim? Verin benim bahçemi, çiçeklerimi, geldiğim yere gideyim...”(s. 19)

Alıntıda görüldüğü gibi Mediha Almanya’daki yaşantısından memnun değildir ve giderek de Almanya’da yaşamak onun için zorlaşmaktadır. Bunu eserde pek çok defa ifade etmektedir: *”Evet, bir damdan bir dama giderim. Ev, ocak değil burası, tam bir dam. Bundan daha kötü dam olmaz.”* (s, 59)

Onun için artık hiç bir yer sığınabilecek bir yer değildir artık. Bulunduğu yeri kıyaslarken, daha mutlu ve huzurlu olabileceği bir yeri düşünür. Onun için Almanya’da olmak o an için bir avantaj değildir, çünkü çok mutsuz ve yalnızdır. Ailesi ile ilgili kaygıları onu düşündürmektedir, bu sebepten ötürü Almanya’da düzenini bir türlü kuramaz.

Eserde diğer kadınların yorumları da çok büyük önem taşır. Türk kadınları sorunlarını anlatırken, hepsi melankolik bir hal alır. Mediha’nın yazgısı onlara kendi yaşanmışlıklarından tanıdık gelmiştir, çünkü hepsi benzer çileler çekmiştir. Horlanmıştır, küçük görülmüştür. Bu nedenle hepsi birbirinin durumunu anlamaktadır. Bunu çok rahat bir şekilde aktarmaktadırlar. Aralarından birinin anlattığı şeyler, sanki hepsinin geçmiştir. Onlar için kadın olmak artık bir karayazıdır:

KADINLAR: Buraya değin çoğumuzun yazgısına benziyor, Mediha'nın öyküsü.

DANIŞMAN KADIN: Bırakmış Mediha'yı bir yaşlı kadının yanında, takılmış Hasan da köylüsüne ve kalkıp gelmişler buraya. Bundan sonrası malum.

KADINLAR: Kadının yazısı her yerde aynı, Sonunda kumanın yanına vardı. (s, 5)

Eserde kadınlar için erkeklerin hepsi aynıdır. Farklı bir ülkede yaşasalar da, yani farklı kimliklere sahip olsalar da tüm erkekler benzer karakter özelliklerine sahiptir onların gözünde. Ne Hasan ne Hans farklıdır birbirinden. Bunu şu şekilde dile getirmektedirler:

KADINLAR: Mediha, halin içler acısı. N'oldu sana böyle?

DANIŞMAN KADIN: Hasan mı yoksa?

KADINLAR: Hans, Hasan, Ali, Veli...

Erkeğe kaptırdın mı eli? (s. 29)

Mediha’nın kızgın olduğu anda Hasan’ın kendisine söylediği cümle kadınların tepkilerine neden olarak gösterilebilir: *„Sana soran mı var, karı!“*. Bu cümle bir nevi Türk aile yapısında var olan ataerkil yapının bir göstergesi olarak algılanabilmektedir. Hasan burada kendini Mediha’dan üstün görmektedir ve kadının genel anlamda arka plana itildiği anlaşılmaktadır.

Mediha, Claudia hakkında bilgi sahibi olmadan ona karşı önyargılı davranmıştır. Claudia’yı bir kurtarıcı olarak değil, bir felaketin habercisi olarak görmektedir. Çok bağlılık duygusu geliştirdiği kocasını kaybetme korkusu nedeniyle felaketi önlemek amacıyla onu uyarmaktadır: *“Öyleyse, bırak o kadını. Ondan gelecek hayır Allah’tan gelsin. Ne hayır gelir elin kadınından bize? Başka yoldan bul işinin çaresini.* (s. 9). Bu alıntıda çaresizliklerle savaşan Türk kadınına simgeleyen Mediha’nın durumu, her şeyin farkında olmasına rağmen ilişkisini kurtarmaya çalıştığı, bunun için tanrıya sığındığı ve

Alman kadınından korktuğu açıkça görülmektedir. Akıl yürütmekten uzak sezgilerine dayanarak geliştirdiği kıskançlık duygusu cehaletinin bir göstergesi olup onu son derece endişelendirmektedir. Ayrıca, büyü yapması kadere olan inancını da simgelemektedir. O anda da tek çareyi üstün güçlerde aramaktadır. Oysa bu eserde kadınlara öğütler veren, onların iyiliği için var olan ve onların bir nevi akıl danışmanı olan kadın onun böyle şeylerden uzak durmasını ister.

Kocasını için her şeyi göze alan Mediha, ona kendisinin hiç bir davranışını yanlış anlamasına izin vermez. Şüpheleneceği her şeyden uzak durur. Tamamen kendini ailesine ve namusuna adamıştır. Mediha töreye ve ailesine, yani otoriteye karşı gelerek amcasının oğlu yerine gerçekte sevdiği Hasan'ı tercih etmiştir: "*Ama ben amcaoğluna varmak istemedim. Hasan'a kaçmak istedim*" (s. 9) sözleriyle kocasına olan bağlılığını açıkça dile getirmektedir ve fedakârlığının karşılığını istemektedir. Claudia ise böyle davranmamaktadır. Mediha'nın aksine bir tutumla Hasan'ı kıskandırmaya çalışmaktadır. Hasan'ın iki kadın arasında tercih yapamayışının altındaki sebep ise tam anlamıyla bir poligami örneği olup ilkel düşünce tarzını simgelemektedir, çünkü Hasan'ın gözünde Claudia cinselliği Mediha ise sadakati yansıtmaktadır. Claudia'nın bir telefon konuşması esnasında biriyle samimi konuşması Hasan'ın düşünce yapısına tamamen ters düşmektedir:

HASAN: Kiminle konuştun?

CLAUDIA: Bir arkadaş...

HASAN: Erkek mi?

CLAUDIA: Yoo. Bir kadın arkadaş... Ne o kıskançlık mı?

Boşver şimdi onu. Sen anlat bakalım, hallettin mi? (s. 10)

Claudia Hasan'ın tutumlarına karşı gelirken onun karısı, dolayısıyla kölesi olmadığını dile getirir. Kendisinin serbest bir kadın olduğunu vurgularken, Mediha ile arasındaki farkı özetlemektedir adeta. Bir yandan fiziksel olarak farklılık ve estetik alımlamasındaki değişiklik nedeniyle Mediha'dan uzaklaşan Hasan, diğer yandan kıskançlık gibi katı alışkanlıklarından da vazgeçememiştir. Bir Anadolu kadını olan Mediha kocası için her şeyi bir kenara atarak, çocuklarını da yanına alıp ailesi ve sevgisi için hiç bilmediği, yalnız ve savunmasız olduğu Almanya'ya gitmiştir. Claudia ise yalnız yaşayan, akıllı ve erkeğini kıskanmayan kendinden emin bir kadındır. Hasan'ı eğer evlenirlerse ve bu evlilik sahte olmaz ise erdemli olacağına inandırmıştır:

HASAN: Evli olsak, sanki daha mı değişik hareket edeceksin?

CLAUDIA: Ona nasıl evli olduğumuza bağlı. Benimle sahte evlenirsen, evlilikte erdem bekleyemezsin. Ama gerçekten evlenirsen, erdem ne olduğunu görürsün. (s. 12)

Bu sözlerden sonra Mediha artık bakımsız ve çirkindir Hasan'ın gözünde, hatta ona çok itici gelmeye başlamıştır. Bundan tercüman arkadaşına bahsederken bile, artık ondan ne kadar uzaklaştığını belirten cümleler kullanır. Artık Mediha ile Alman kadını kıyasladığını içinde tutamamaktadır ve bunu arkadaşıyla paylaşır. İlk başta Mediha'ya nasıl âşık olduğundan bahsedip konuyu Claudia'ya getirir ve artık ona âşık olduğunu söyler:

HASAN: Galiba öyle... işler de burada çatallaşiyor ya. Claudia ile salt oturma izni için evleneceğim derken, sanki yalan söylüyormuşum gibi geliyor bana. İçim bir tuhaf oluyor.“ (s. 23)

Bu cümlelerden geleneksel aile kurumu ile maddi olan cinsellik arasında kaldığı görülmektedir. Bu kararsızlığı aynı zamanda bir kültür şoku yaşadığının kanıtıdır, çünkü Mediha Doğu’yu, Claudia ise Batı’yı temsil etmektedir. Almanya’nın koşullarına “uyum” sağlamış tercüman arkadaşı da Alman kadınlarını daha çekici bulmaktadır. Türk kadınlarının geleneklerine düşkün ancak dış görünüşlerine önem vermemelerinden ötürü bu ikilemin yaşanmasına sebep oldukları kanısındadır. Zamanında Hasan’ın Mediha ile evlenmesini bir hata olarak görmektedir, çünkü onun için „rahat“ ve yasak koymayan Alman kadınlarla birlikte olmak daha mantıklıdır:

TERCÜMAN: „(...) Alman karıyı alıp, kutsal oturma kavuşacaktın. Karıyla işin bitince de, canın istediği an, silkip atacaktın. Gözünü sevdiğim gavur karılarının bu konularda bir uysallığı var, dünyaya değişmem. İster evli ol, ister bekar, ister boşan, ister birlikte otur.“ Bu nedenle Mediha’ya ondan ayrılması için baskı yapmaya başlar. (s. 21)

Claudia’nın kendisinden daha güzel olduğuna inanan Mediha’da bunu sesli olarak dile getirmektedir. Bu noktada artık Hasan’ın kendisini beğenmediğini ve Claudia’ya duyduğu hayranlığının nedenini anlamıştır. İronik bir şekilde Tercüman’a Hasan’a iletmesi için şöyle der: *Gül yüzünü hiç görmediğim o kendi güzel, erdemi güzel Alman hanımını alsın, yanıma gelsin. Bana desinler, ne yapmamı istiyorlarsa hepsini yapayım*” (s. 57).

Sonuç

Yüksel Pazarkaya’nın Mediha adlı eseri Almanya’ya giden özellikle birinci kuşak neslin kadın-erkek ilişkilerinde yaşadığı sorunlarından birine değinmektedir. Karşılaşılan yabancı kültürün birey üzerindeki çarpıcı etkisi ve kültürel şokun hem ailevi çözümler hem de bireysel ikilem durumlarına neden oluşu gösterilmektedir. Eserde kadının eğitim düzeyinin düşük oluşunun böylesi durumlarda mücadele veya karşılık verme durumundan öte teslimiyet ve kadercilik anlayışının hâkim olduğunu gözler önüne sermektedir. “Türk Kadını” artık çare bulamadığı zamanlarda ailesi ve namusu için baş kaldırır. Bunu da her şeyi göze alarak yapar, çünkü namusunu ve ailesini kaybettiği zaman yalnız kalacağını düşünür. Onun için her şey ailesidir, çocuklarıdır ve onuru ile namusudur, yaşam dayanağı ise bu olguların varlığıdır. Bu kadın modeli yalnız yaşamaya, kendi ayakları üzerinde durmaya alışık değildir.

Diğer taraftan verilen Alman kadın imgesinde bunun tersi gözlemlenmektedir. “Avrupalı Kadın” kendinden emin bir kadındır. Her istediğini alan ve yapan bir bireydir. Onun için de erdem anlamlıdır, fakat Anadolu kadınının üzerinde olduğu kadar kısıtlayıcı bir etkisi yoktur. Eserde Türk kadınının gururlu, sadık ve geleneklerine bağlı olduğu kadar yeri gelince cesaretiyle de öne çıktığı gözlemlenebilmektedir. Alman kadını ise dış görünüşü ve kendine olan güveni ile yansıtılmaktadır. İki kültürün kadını arasında farklılıklar ve benzerlikler görülmektedir. Bu analiz iki karakter doğrultusunda yapılsa da, o dönemin resmini göstermektedir. Bahsedilen ilk kuşak maddi ve manevi zorluklar çekmiş bir jenerasyondur. Bu zorluklar aile hayatlarında parçalanmışlığa kadar giden sonuçlar doğurmuştur. Almanya’da şu anda yaşayan dördüncü kuşağın eserde

işlenen bu sorunsalı aştığı düşünülse de halen aile birleşmelerinin devam etmesi sebebiyle konunun güncelliğini koruduğu varsayılabilir. Ayrıca, kadın-erkek ilişkisinin söz konusu olması bu sorunsalın sadece bir döneme özgü kalamayacağını bir kanıttır. İki kültürün özelliklerine ayna tutan eser aynı zamanda diğer kültürün bakış açısını da göstermektedir.

Kaynakça

- Bağır, Turgut (2002). “1970 Sonrası Çağdaş Türk Tiyatrosunda Çatışma Yaratan Bir Unsur Olarak Töre”. Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Sayı 13 (109-127). DTCF Yayınları.
- Best, Otto F. (2004). *Handbuch literarischer Fachbegriffe*. Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Chiellino, Gino (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. Stuttgart: J.B. Metzler Verlag.
- Çelik, Latif (2009). *Almanya'da Türk İzleri*. Mainz: Logophon Verlag.
- Ekiz, Tevfik (2006). *Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık*. Ankara: Çankaya Üniversitesi Yayını.
- Engelhorn, Jochen (2009). *Medea und die Rache: Eine Analyse und Bewertung der Tragödie im Hinblick ihrer Rachekonzeption*. GRIN Verlag.
- Euripides (1960). *Medea. Tragödie*. Stuttgart: Reclam Verlag.
- Güner, Günay (2010). “Türk Yazınının Bilge Gezginini Yüksel Pazarkaya”. *Dilin Çağrısı*. (Ed. İnci Pazarkaya) içinde (90-101). İstanbul: Zebra Matbaacılık.
- Kuruyazıcı, Nilüfer (2001). “Yüksel Pazarkaya'dan İki Oyun: 'Mediha' ve 'Ferhat'ın Yeni Acıları'. *Gurbeti Vatan Edenler. Almanca Yazan Almanyalı Türkler*. (Ed. Kuruyazıcı, Nilüfer; Karakuş, Mahmut) içinde (155-162). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Ottenschläger, Madlen (2004). *Da spürt man irgendwie Heimat*. Münster: LIT Verlag.
- Pazarkaya, Yüksel (1993). *Mediha*. Ankara, Kültür Bakanlığı.
- Pazarkaya, Yüksel (2010). “Yaşamımdan Kesitler”. *Dilin Çağrısı*. (Ed. İnci Pazarkaya) içinde (10-21). İstanbul: Zebra Matbaacılık.
- Rösch, Heidi (1998). *Migrationsliteratur im interkulturellen Diskurs. Tagung Wanderer - Auswanderer - Flüchtlinge TU Dresden*. http://www.fulbright.de/fileadmin/files/togermany/information/2004-05/gss/Roesch_Migrationsliteratur.pdf (Erişim: 01.04.2013)
- Tapan, Nilüfer (2010). “Avrupa Birliği Dil Politikaları Çerçevesinde Bireysel ve Toplumsal Çokdillilik”. *Dilin Çağrısı*. (Ed. İnci Pazarkaya) içinde (159-168). İstanbul: Zebra Matbaacılık.